

Talouden tasapainottamisohjelma 2.0

Valtuusto 10.11.2025 § 66

407/02.00.01/2025

Khall päätösehdotus

Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle tasapainottamisohjelman 2.0 hyväksymistä liitteen mukaisesti. Kun kunnan talous on saatu tasapainoon, tasapainotusohjelmassa tehtyjä säästötoimenpiteitä, kuten hulevesimaksua, tarkastellaan uudelleen.

Päätös Kunnanhallituksen esitys hyväksyttiin.

Kunnanhallitus 27.10.2025 § 268

Päätösehdotus Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle tasapainottamisohjelman 2.0 hyväksymistä liitteen mukaisesti.

Kunnanjohtajan kokouksessa tekevä muutosehdotus:

Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle tasapainottamisohjelman 2.0 hyväksymistä liitteen mukaisesti. Kun kunnan talous on saatu tasapainoon, tasapainotusohjelmassa tehtyjä säästötoimenpiteitä, kuten hulevesimaksua, tarkastellaan uudelleen.

Päätös Kunnanjohtajan kokouksessa tekemä muutettu päätösehdotus hyväksyttiin.

Selostus Laukaan kunnan tilinpäätös vuodelta 2024 oli 2.747.160,49 euroa tappiollinen. Tappiollisen tuloksen myötä kunnan taseeseen muodostui 2.645.357,08 euroa alijäämää. Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määrääjässä tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Näin ollen alijäämä on katettava vuoteen 2029 mennessä.

Vuoden 2025 tuloksesta muodostuu tappiollinen. Myös vuonna 2025 syntynyt lisäalijäämä tulee olla katettuna vuoden 2029 loppuun mennessä. Tämänhetkisen tilinpäätösennusteen mukaan tappiota kertyy noin kolme miljoonaa euroa. Yhteensä katettavan alijäämän määrä vuosilta 2024 ja 2025 on arviolta 5,7 miljoonaa euroa. Alijäämän kattamiseksi esitetään tasapainottamisohjelman 2.0 hyväksymistä.

Talousarviossa 2023 valtuusto asetti sitovaksi tavoitteeksi, että vuoden 2023 aikana laaditaan uskottava ja laajuudeltaan riittävä talouden tasapainottamisohjelma. Valtuusto päätti ensimmäisestä talouden tasapainottamisohjelmasta 25.9.2023 § 37.

Toimintaympäristön muutosten vuoksi ensimmäinen tasapainottamisohjelma ei riitä kattamaan kertynyttä alijäämää vuoden 2029 loppuun mennessä. Lisäksi tehdyn arvion mukaan n. 0,8-0,9 miljoonan euron osuus vuoden 2023 suunnitelluista sopeutuksista ei tule toteutumaan. Kunnan talouden tasapainoon saamiseksi kunnanhallitus päätti käynnistää talouden tasapainottamisohjelma 2.0 laatimisen 16.6.2025.

Miksi sopeuttamistarve on syntynyt?

- Laukaan kunnan talouden haasteita selittävät ennen kaikkea Sote-uudistukseen liittyvät valtionosuusrahoitukseen vaikuttavat erät. Laukaan kunnalla on yli viisi kertaa suurempi menetys vuoden 2025 asukaskohteisessa valtionosuudessa (-419 €/asukas), kuin valtakunnallisesti keskimäärin (-82 €/asukas). Laukaan kunnan Sote-erät ja niiden valtionosuusvaikutus on yhteensä -7.855.380 euroa vuoden 2025 osalta.
- Valtionosuusuudistuksen piti olla tulossa jo 2026, mutta siirtyi vuoteen 2027 ja edelleen toteutuminen epävarma: ei voida laskea tämän varaan. Tieto siirtymisestä tuli syksyllä 2024 eli ensimmäisen sopeuttamisohjelman valmistelun yhteydessä oli vielä käsitys, että toteutuisi vuodesta 2026 alkaen.
- Valtio toteutti 75,3 milj. euron valtionosuusrahoitusleikkauksen kevään 2025 budjettiriihessä, vaikutus vuodelle 2026 ja sen jälkeen osana valtionosuusuudistusta; vaikutus Laukaassa n. – 408 000 euroa
- Yhteisöverotuotto Laukaassa vertailukuntiin verrattuna matalampi
- Aiempina vuosina tehdyt koulu- ja päiväkotii-investoinnit ja niistä aiheutuva iso lainamäärä korkokuluineen (toisaalta vahvuus, että korjausvelkaa ei ole); Laukaalla ei ole puskuria
- Hirviareenan tulo kunnan toiminnaksi
- Työllisyydenhoidon siirtyminen kuntien hoidettavaksi aliresursoituna, yleinen taloustilanne pienentää tuloveroennustetta
- Hyvinvointialueen toiminnan käynnistymisen jälkeen selvinnyt, että eivät tee pitkiä vuokrasopimuksia, joten Laukaan taloussuunnitelmassa aiemmin ollut ajatus sotekiinteistöjen myynnistä muuttui epärealistiseksi

Tasapainottamisohjelman valmisteluprosessi

Kunnanhallitus päätti ensimmäisenä toimenä vuoden 2025 lisätalousarvion käsittelyn yhteydessä 12.5.2025 alijäämäkehityksen jarruttamisesta rekrytointeja ja hankintoja rajoittamalla sekä kannustamalla henkilöstöä palkattomiin vapaisiin säästötarkoituksissa.

Johtoryhmä kokoontui tarkastelemaan taloustilannetta ja sen vaatimia toimia talousarvioraamiseminaariin 16.6.2025. Kunnanhallitus päätti ensimmäisestä kehyksestä 26.5.2025. Henkilöstöinfo vaikeasta taloustilanteesta pidettiin 28.5.2025.

Palvelualojen johtoryhmät kokoontuivat yhteiseen seminaariin 13.6.2025, jossa tarkasteltiin kunnan sopeuttamistarvetta ja mm. palveluiden tuotantokustannuksia verrattuna väestörakenteeltaan samantyyppisiin kuntiin sekä listattiin mahdollisia keinoja talouden tasapainottamiseksi. Seminaarissa tehtiin myös alustavaa vaikutusten arviointia kunkin säästötoimen osalta suhteessa kuntalaisiin, kunnan muuhun palvelutuotantoon ja henkilöstöön.

Kunnanhallitus tarkensi annettua talousarviokehystä ja päätti tasapainottamisohjelman 2.0 laatimisesta osana talousarvion 2026 ja taloussuunnitelman 2027 -2029 valmisteluprosessia kokouksessaan 16.6.2025. Tekninen lautakunta ja sivistyslautakunta totesivat kokouksessaan 17.6.2025, että annettuun talousarvioraamiin pääseminen edellyttää merkittäviä henkilöstövähennyksiä. Lautakunnat esittivät kunnanhallitukselle yhteistoimintaneuvotteluiden käynnistämistä. Henkilöstölle järjestettiin kysely säästötoimiehdotuksista kesällä 2025.

Kunnanhallituksen ja johtoryhmän seminaarissa 7.8.2025 käsiteltiin ja valittiin alustavasti valmisteltavat tasapainottamistoimet.

Kunnanhallitus päätti yhteistoimintaneuvotteluiden käynnistämisestä 11.8.2025.

Yhteistoimintaneuvotteluissa 18.8. – 29.9. etsittiin tarvittavat 1,95 miljoonan euron säästöt henkilöstökustannuksista. Kunnanhallitus hyväksyi neuvottelutuloksen toimeenpantavaksi ja talousarviovalmistelun pohjaksi 6.10.2025. Samoin kunnanhallitus hyväksyi yhteistoimintaneuvotteluiden perusteella esitetyt virkojen lakkauttamiset sekä henkilöstöetuuksien vähentämisen. Tarvittavat yksilöitä koskevat hallintopäätökset tehtiin 8.-10.10.

Lautakunnat ovat käsitelleet sopeuttamistoimia kokouksissaan kesä – lokakuussa 2025.

Kunnanhallitukselle esiteltiin alustava luonnos tasapainottamisohjelmasta 6.10.2025.

Kuntalaisille järjestettiin keskustelutilaisuus säästötoimista 7.10.2025. Tilaisuuteen oli mahdollisuus esittää ennakkokysymyksiä.

Kunnanjohtajan talousarvioesityksen osana esitys tasapainottamisohjelmasta 2.0. Kunnanhallitus käsittelee esityksen 27.10. ja kunnanvaltuusto päättää ohjelmasta 10.11.2025 samassa kokouksessa veroprosenteista päättämisen yhteydessä.

Tasapainottamistarve

Tasapainottamisohjelman valmistelun lähtötilanteessa vuoteen 2026 1,904 miljoonaa euroa vanhan sopeuttamisohjelman säästöjä, joista arviolta noin 0,8 – 0,9 miljoonalle eurolle oli suunniteltava uudet toimenpiteet, koska alkuperäinen sopeutusohjelma 2023 ei täysimääräisesti toteudu.

Lisäksi alijäämien kattamiseksi määrääjassa tarvittiin 1,25 miljoonaa euroa uuden tasapainottamisohjelman säästöjä. Vuodelle kohdistui 2027 tämän hetken tiedon mukaan edelleen vähintään 0,25 miljoonan sopeutustarve

Tasapainottamistoimenpiteistä noin 1,95 miljoonaa euroa kohdistuu henkilöstömenoihin. Henkilöstön määrää on YT-prosessin myötä vähennetty. Kunnan toimintoja joudutaan tämän vuoksi uudelleenorganisoimaan ja tiivistämään sekä joiltakin laatutasoa alentamaan. Henkilöstön kulttuuri- ja liikuntaedusta, lounasedusta ja merkkipäivämuistamisista luovutaan, sekä henkilöstösuunnittelun käytäntöjä tehostetaan ja ulkopuolisten sijaisten käyttöä vähennetään. Näiden

toimenpiteiden säästövaikutus on yhteensä 0,2 miljoonaa euroa.

Lisäksi muista menoista ja tulojen lisäyksistä etsittiin säästöjä n. 1,2 miljoonaa euroa/vuosi alkaen vuodesta 2026 ja edelleen 0,25 milj. vuodesta 2027 alkaen

Sivistyspalveluiden säästöjä henkilöstömenojen lisäksi toteutetaan noin 346.700 euroa. Sivistyspalveluissa siirytään perusopetussuunnitelman minimi-tunteihin 1.8.2026 alkaen. Leikkauksia tehdään koulujen lisensseihin, oppimateriaaleihin, vahtimestareiden ostopalvelun määrään, raaka-aineisiin ja kalustohankintoihin. Luokkien 1-2 koulukuljetusraja nostetaan 3,5 kilometriin. Yrityskylä-sopimus irtisanotaan. Varhaiskasvatuksessa koulutusmäärärahoja pienennetään euroa, ja hankintoja leikataan euroa. Vapaa-aikatoimen tuloja lisätään maksuja korottamalla, ja vapaa-aikapalvelujen avustusmäärärahaa pienentämällä. Liikuntapaikkaverkoston ylläpitoa sopeutetaan. Kirjastopalveluissa luovutaan kirjastoautosta. Lisäksi kansalaisopiston kurssimaksuja korotetaan viidellä prosentilla ja opetustunteja vähennetään 900-1000 tuntia.

Tekniselle palvelualueelle kohdistuu yhteensä noin 0,8 miljoonan euron sopeutukset. Sopeutukset koostuvat hulevesimaksun käyttöönoton myötä saatavasta tulojen määrän kasvusta, yksityistieavustusten leikkaamisesta, katujen kunnossapidon tason laskusta, talotekniikkaan liittyvän palvelun oston vähentämisestä, kiinteistönhoidon palvelutason laskusta ja kausityöntekijöiden käytön vähentämisestä. Elintarvikkeissa siirytään hinnaltaan edullisempiin vaihtoehtoihin ja Satavuon keittiö muutetaan palvelukeittiöksi. Siivouksessa siirytään ilta- ja yötyöhön siivoukseen, ja toteutetaan vähäinen tason lasku. Leppäveden ylipainehallin lämpötilaa lasketaan talvikaudella. Ulkopuolelta ostetuista kiinteistöjen ylläpitoon ja olosuhteisiin liittyvistä palveluista luopumisesta saadaan 35.000 euron säästö. LVI-suodattimien vaihtoväliä pidennetään ja ilmanvaihtokanavien nuohousväliä harvennetaan. Lisäksi Sarallinnan luovutusta/myyntiä edistetään.

Tasapainottamisohjelman ja talousarviovalmistelun aikana talouden sopeuttamistarve kasvoi, ja alkutilanteesta poiketen säästöjä joudutaan etsimään yhteensä n. 3,9 miljoonaa euroa. Näin tasapainottamisohjelmalla pystytään reagoimaan ja valmistautumaan syksyn 2025 aikana tullessiin lisäsopeuttamistarpeisiin (heikentynyt verotuloennuste, työttömyyden hoidon kustannusten kasvu, kunnan osakkeisiin ja osuuksiin liittyvä mahdollinen arvonalentamiskirjaus 0,55 milj. euroa ajoittunee suunnitelmakaudelle sekä arvio OKM:n valtionosuuksien pienentymisestä 0,4 milj. euroa/vuosi).

Merkittävimpana lisäsopeuttamiskeinona tasapainottamisohjelmaan 2.0 esitetään Kuntalan väistövuokratiloista luopumista 1.7.2026 alkaen. Tilamoduulien vuokra- ja ylläpitokulut ovat n. 220 000 euroa vuodessa. Suunnitelmakaudella hajasijoittamalla henkilöstö kunnan muihin olemassa oleviin kiinteistöihin saavutetaan 770 000 euron kokonaissäästö. Sijoittamissuunnitelma valmistellaan yhdessä työyksiköiden ja henkilöstön edustajien kanssa 28.2.2025 mennessä. Uudelleensijoittuminen toteutetaan olemassa olevilla kalusteilla ja varusteilla.

Lisäksi poistolaskelmaa on tarkennettu ja lähdetty oletuksesta, että investointitaso pysyy investointiohjelmassa suunnitellulla tasolla; poistot pienenevät erityisesti koulujen kalustohankintojen poistojen päättyessä. Korkomenojen pienentämiseksi

kunnan lainojen suojausastetta on väliaikaisesti pudotettu. Talousarvioon on lisäksi sisällytty runsaasti pieniä yleisiä säästötoimia koko kunnan tasolla.

Sopeutusohjelman 2.0 toimet ovat konkreettisia ja toteuttamiskelpoisia. Sopeutusten avulla talous saadaan tasapainotettua lakisääteisessä aikataulussa. Säästötoimet on koottu kunnan kaikilta palvelualueilta. Sopeutustoimilla on heikentäviä vaikutuksia kunnan palvelutuotantoon ja henkilöstöön. Toimet on pyritty valitsemaan siten, että vaikutukset jakaantuisivat tasaisesti eri kohderyhmille. Osa tiukoista säästötoimista on suunniteltu väliaikaisiksi toimiksi alijäämien kattamiseksi.

Sopeutusohjelmaan sisältyy epävarmuustekijöitä. Kunnan omassa päätäntävallassa olevia asioita pystytään suunnittelemaan ja johtamaan. Sen sijaan makrotaloudellisiin muutoksiin ei voida vaikuttaa. Yleinen talouskehitys, ja sen mukana verotulojen, työllisyyden ja korkotason muutokset vaikuttavat Laukaan kunnan taloudessa voimakkaasti. Mahdolliset leikkaukset kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin tai lainsäädännölliset muutokset vaikuttavat kuntien käytettävissä oleviin resursseihin. Taloussuunnitelmaa on päivitettävä vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä huomioiden toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Tämänhetkisen taloussuunnitelman mukaan tasapainottamisohjelmaa noudattamalla kunta on ylijäämäinen vuoden 2029 loppuun mennessä.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Linda Leinonen

Valmistelija

Konsernipalvelujohtaja Maarit Kaija 040 351 8605,
taloussuunnittelupäällikkö Anne Toikka 050 315 3307

1 Tasapainottamisohjelma 2.0 KUNNANJOHTAJAN ESITYS